

Hankó Ildikó

Az Ararát népe

Örmény kultúra a Kárpát-medencében

Egy népcsoport ritkán marad meg azon a szállásterületen, ahol valaha ötvöződött.

Külső vagy belső hatások adják meg az utolsó lökést annak a csoportnak, netán az egész etnikumnak, amelyik elhagyja szülőföldjét, azt a területet, amelyet jól ismert, amelynek éghajlatához, szomszédaihoz, élővilágához addig alkalmazkodott. Életmódjuk is az előbbiekhöz kapcsolódik, így igen csak nagy vállalkozás elindulni a messzi idegenbe, más nyelvű, más szokású, más külsejű népek felé. A vándorlásból az is következik, hogy az út során kapcsolatba került népekkel vagy megbarátkoztak, vagy ellenségekékké váltak. A vándor úton egy-egy kisebb közösség időnként leszakadt, és a számukra barátságos népek körében letelepedett, majd beolvadt. Ebből következően több olyan nép él a világon, amelyek befogadták a számukra előnyös, kellemes tulajdonságokkal rendelkező csoportokat. Törvényszerű, hogy a korai időkben főleg a jómódú, erős, szervezett katonai hatalommal, ősi kultúrával, ismerős vallással rendelkező népeket részesítették előnyben a letelepedni szándékozók. Így történhetett, hogy a magyarok is „megörökölték” olyan népeket, amelyek magyarrá lettek olyannyira, hogy később nyelvüket is elfelejtették, és származásukra csak családfájuk kutatása vagy külső megjelenésük ad útmutatást.

A magyarok számára ilyen beolvadt, ősi kultúrnép az örmény, amely ázsiai eredetű, többségük, mintegy 4,2 millió a volt Szovjetunió (mint szövetségi köztársaság), Örményország, Grú-

zia és Azerbajdzsán területén él, kisebb részük Közép-Európában (szerk. megj.: legnagyobb diaszpóra Franciaországban), **Törökországban, Közél-Keleten és az amerikai földrészen szóródott szét. Ősi, magas kultúrájú nép, mégsem sokat tudnak róluk. Magyarországhoz akkor kerültek közel, amikor a tatárok és a törökök elől a vallásüldözés okán Moldvában telepedtek meg és két várost építve maguknak 250 évig éltek ott. 1669-ben azt a területet is el kellett hagyniuk, mivel a lengyel Kameniec végvár ellen indított török támadás elérte a lakóhelyüket. Az örmények ortodox keresztények, és mint ilyenek, az iszlám szemében mindig is szállak voltak. A menekülés után évekig bolyongtak (a Kárpátokban 3 évig), amikor Dániel Tódor vezetésével és I. Apafi Mihály engedélyével 1672-ben mintegy háromezer család Erdélyben telepedett le.**

Olyan ősi keresztények, hogy a hagyomány szerint még Tádé (szerk. megj.: és Bertalan) apostol hirdette nekik az evangéliumot. Világosító Szent Gergelyt Cezáreában 302-ben püspökké szentelték, majd ő Tiridátész örmény királyt és az örményeket Kr. u. 305-ben megtérítette. (szerk. megj.: egyes források szerint 301-ben) A perzsa uralom alatt, hosszú harcok után szabad vallásgyakorlást vívtak ki maguknak. **Az örmények egyesülése a katolikus egyházzal sok egyházi és politikai erőfeszítésbe került, végül 1439-ben a firenzei zsinat után bekövet-**

kezni látszott. Hogy tető alá hozzák az ügyet, VIII. Orbán pápa örmény katolikus fiakat is fölvetett a kollégiumába. Egy szakadár örmény kisebbség sokáig akadályozta az egyesülést. Végül a római katolikusokkal létrejött unió folytán különállásuk megszűnt, és a XVIII. század eleje óta az örmény katolikus egyházat alkotják (szerk. megj.: 1691 óta).

Történelmük dokumentumai szerint Ani városából származtak, őseik innen indultak el Észak-Kaukázusba, majd átköltöztek a Krímbe, onnan Moldvába és végül – mint említettük – Erdélybe. Történelmük és kultúrájuk olyan fejlett és gazdag, hogy ismertetésére könyvtárnyi anyagot lehetne szánni. Armenia folyói az Eufrátesz, a Tigris és a Kur folyamrendszeréhez tartoznak, amelyek a Fekete-tengerbe ömlenek. Nevezetes az 1600 méter magasan található Van-tó. Az örmények magukat hájknak, uraknak nevezik. Szent jelképük – körülbelül úgy, mint a japánoknak a Fuji – a híres, 5156 méter magas Ararát hegy.

Erdélyben négy központjuk alakult ki: Csíkszépvíz, Erzsébetváros,

Gyergyószentmiklós, Szamosújvár. Az utóbbit az elpusztult középkori Gerla falu helyén alapították. Erdély unióját Magyarországgal az örmény városok mind megszavazták.

A XIX–XX. század fordulóján identitásukat megtartva a Kárpát-medencében élők felvették a magyar nyelvet (szerk. megj.: 1800-tól). Azt mondják, szinte minden erdélyi családban akad egy örmény. Külsejük eléggé hozza eredetüket, középmagas, sötét, gyakran göndör-hullámos hajú emberek. Orruk jellegzetesen nagy, de az orrhát egyenletesen széles.

A magyar történelem számos örmény származású, nevezetes személyt tart számon: két aradi vértanút (szerk. megj.: Kiss Ernő altábornagy és Lázár Vilmos ezredes), Hollósy Simon festőt, az Issekutz családot, Ávedik Félixet, Gopcsa Lászlót, Gábrus Zakart és másokat.

Az örmények példáján szemtanúi lehetünk egy identitását megőrző nép beolvadásának egy másik, számára elfogadott etnikumba. Hűségük példát mutat.

(Magyar Demokrata – 2013. 09. 04.)

Felhívás

A tavaly és idén megjelent 2 kötetes lexikonszerű mű feldolgozta 78 magyarörmény képző- és iparművész, művészettörténész munkásságát, bemutatva néhány alkotásaikat is. Ezzel sokat tettünk az erdélyi magyarörmények magyar kultúrába beágyazott művészetének megismertetéséért. Azóta már bővült a kör, várunk további művészek jelentkezését, bejelentését.

Ezen sorozatba illően szeretnénk csokorba gyűjteni és megjelentetni az irodalom területén ismertté vált magyarörmény írókat, költőket, irodalomtörténészeket is. Ugyancsak megkezdjük a *színeszek*, *filmszínészek*, *előadóművészek* lexikonjához is a gyűjtést.

Kérjük minden kedves Olvasónkat, hogy segítsenek minél több örmény gyökerű művészt felkutatni, örmény gyökereiket megismertetni! Ezzel tudjuk biztosítani azt, hogy a magyarörmény gyökerűek művészetét, mint a magyar kultúra részét, megismerje és megőrizze a jövőnek nemcsak az örmény közösség, hanem a magyar művelődéstörténet is.

Erdélyi Örmény Gyökerek Kiadó (magyar.ormeny@t-online.hu)